

Kitaaba Daani’el — Lakkoofsa Dhibba Tokko fi Torbaatamii Sadii

ወይንስ ጽሑፍ: “ክርስቲያን ገደብ” የገረገረው የገረገረው ገረገረው ገረገረው ገረገረው ገረገረው

Jeff Pippenger
2024-04-03

Macaafni mata duree *Hitler’s Pope* jedhu keessatti, barreessaan John Cornwell seenaa phaaphaasii gara fuulduraatti ta’ee yeroo Hitler Jarmanii bulchaa turetti mootummaa isaa geggeesse sanaa, akaakayyuu isaa fi Phaaphaasii Pius IX, kanneen Magaalaa Roomaa keessaa ari’amanii turan irraa jalqaba. Yommuu Pius IX uffata dubartii waaqeffattuu fakkaatuun of dhoksee Magaalaa Roomaa keessaa baqate, namni inni of wajjin geesse tokko qofa akaakayyuu phaaphaasii gara fuulduraatti ta’u sana ture. Cornwell hariiroo dhiigaa miti garuu baay’ee dhihoo ta’e namoota lamaan sanaa ilaala, achiis abbaan phaaphaasii gara fuulduraatti ta’u sunis akkamitti giddugala aangoo Waldaa Katoolikaa wajjin walitti hidhata akka qabu ibsa. Akkas gochuudhaan, yeroo Pius IX irraa jalqabee hanga Lola Addunyaa Lammaffaatti seenaa keessatti haala hawaasummaa, siyaasaa fi amantii ture adda baasa. Ilaalchi waliigalaa seenaa kanaa odeeffannoo baay’ee guddaa of keessaa qaba.

“Tarkaanfatamni mootummaa paaphaasummaa keessatti tarkaanfiin biraan kan fudhatame, yeroo jaarraa kudha tokkaffaatti, Phaaphaasiin Gireegoorii VII guutummaa Waldaa Roomaa labsutti ture. Ibsaalee inni dhiheesse keessaa tokko, akka Macaafa Qulqulluutti waldaan sun matumaa dogoggoree hin beekne, gara fuulduraattis matumaa hin dogoggortu kan jedhu ture. Garuu ragaan Macaafa Qulqulluu ibsa sana deeggaru himaticha wajjin hin dhihaanne. Phaaphaasiin oftuulaan sun mootummaa mootota mootummaa irraa buusuuf aangoo qaba jechuunis ofii isaa himate; murtiin inni labse kamiyyuu eenyuun iyyuu diigamuu hin danda’u, garuu murtii warra kaanii hundumaa diiguun mirga isaa addaa ta’uu isaa labse.”

“Fakkeenyi nama cunqursaa kan nama dogoggora hin qabne jedhamee of waamsu kanaa keessaa fakkeenyi ifaan mul’isu tokko akka inni mootummaa Jarmanii, Henrii IV, ittiin qabe keessatti kennameera. Sababii aangoo paappaasii tuffachuuf of eeggannoo malee ija jabinaan ka’eef, mootichi kun waldaa irraa ari’atamee fi mootummaa irraa buqqa’e jedhamee labsame. Henriin, sababii ajajni paappaasii isaan isa irratti fincilsiiisuun jajjabeesseef, abbootiin mootummaa isaa of irraa fagaatanii fi isa doorsisaa turanitti sodaatee, Roomaa wajjin araara buusuun isaaf barbaachisaa akka ta’e ni hubate. Innis haadha manaa isaa fi tajaajilaa amanamaa tokko wajjin ta’ee, of paappaa duratti gad of deebisuuf jecha, yeroo gannaa giddugaleessaa keessatti Alpoota ce’e. Yommuu inni masaraa Gregorii itti of qubate ga’etti, eegdotasaarra adda baafamee gara dallaa alaa tokkootti geeffame; achittis, qorra cimaa yeroo gannaa keessatti, mataa qullaa fi miila qullaa, uffata gadadoodhaan uffatee, eeyyama paappaan gara fuula isaa akka dhufuuf kennu eeggachaa ture. Hanga guyyaa sadii soomanaa fi cubbuu isaa himachaa itti fufetti, bulchaan olaanaan sun isaaf araara kennuuf gad of hin qabne. Yeroo sanattis, araari sun haala tokko qofaan kenname; jechuunis, mootichi mallattoolee

mootummaa irra deebi'ee uffachuu yookaan aangoo mootummaa hojjetuudhaaf dura hayyama paappaasii akka eeggatu irratti. Gregoriinis, mo'icha isaa kanaan ol ka'ee gammadee, of tuulummaan mootota gadi buusuun hojii isaa akka ta'e ni boone." The Great Controversy, 57.

Gregory VII "deggertuu dogoggoraa kan hin dogoggorre jedhuuf falmaa kan ture" ture; garuu himanni qoosaa sun hanga Pius IXtti, isa himannaa gowwummaa sana Walga'ii Vaatikaanii Tokkoffaatti barsiisa mootummaa amantii (dogmaa) dhaabate taasiseetti, akka dogmaa mootummaa amantiitti hin taasifamne. Barsiisni sun Adoolessa 18, 1870 irratti darbe; kun guyyaa sanatti waggaa dhibba tokkoo fi shantama dura abdi kutannaa jalqabaa namoota kuma dhibba afurtamii afur ta'aniif ta'e ture.

Wanti seenaa kanaa ifa taasisu keessaa tokko, yeroo Piyus IX Gumii Vaatikaanii Isa Duraa qindeessee, barsiisa isaa kan dogoggora irraa bilisa ta'uu hojii irra oolchetti, kaka'umsi isaa jibba inni "moodarnizimii" jedhamuun waamamu irratti qabu irraa madde. Inni yaada paappasiin tokko yeroo barsiisa macaafa qulqulluu hiiku dogoggora tokko illee gochuu hin danda'u jedhu irratti hundaa'ee hin turre; kun ittisa mormii aangoo paappaasummaa dhiibbaa Warraaqsa Faransaayiin uume irratti qabu ture. Innis waan dhuma irratti Koomunizimii jedhamee beekamu irratti qajeelfame ture.

Warri Faransaayii sirna mootummaa biyyoota Awurooppaa keessatti jeequmsa guddaa fide; keessumaa immoo mootummaa abbaa-irree kan papasummaa irratti jibba addaa agarsiise. Fincilli Republiikaanota Xaaliyaanii tokko Piyus IX fi nama harka mirgaa isaa ta'e yeroo muraasaaf Roomaa keessaa ari'ee ture. "Moodarniizimiin" jechuun falsafawwan adda addaa Kacaasa Faransaayiin oomishaman kanneen bakka bu'an sun diina isaa isa guddaa Piyus IX ture; barsiifanni isaa waa'ee dogoggorri hin jirre jedhu immoo yaada moodarniistotaa Kacaasa Faransaayiin oomishaman irratti mormii phaaphaasiin dhiyeessu kamiyyuu jabeessee dhaabuuf qophaa'ee ture.

Daani'el boqonnaa kudha tokko, lakkoofsa afurtama keessatti bara 1798tti mootichi kibbaa (Faransaayiin amanti Waaqayyoo hin qabne) mooticha kaabaa (Phaaphaasummaa) madeessuu du'aa fide san itti kenne jedhee ibsa.

Barsiis dogma Pius IX waa waraana lakkoofsa afurtama keessatti Daaniyaal boqonnaa kudha tokkoon bakka buufame waliin walqabatee ture; akkasumas dhuma bara 1869 irraa jalqabee hanga bara itti aanuutti Pius IX Gumii Vaatikaanii Tokkoffaa, kan Vatican 1 jedhamuun beekamu, walitti waame; kaayyoon isaas paappaan mataa Kaatolikiitti akka ta'e, Kaatolikiinis akkuma labsii Justinian bara 533 keessatti labsameen waldoota kiristaanaa hundumaa irratti mataa akka ta'e mirkaneessuu ture.

Manni Walgahii Vaatikaan lammaffaan, kan Vaatikaan II jedhamuunis beekamu, bara 1962 irraa kaasee hanga 1965tti gaggeeffame. Inni seenaa Waldaa Kaatoliki keessatti taatee guddaa mallattoo ta'e, akkasumas yeroo ammayyaa keessatti maddiiwwan waldaa waliigalaa isa keessaa baay'ee barbaachisoo ta'an keessaa tokko ture. Manni Walgahichaa hoggansa Phaaphaasii Yohaannis XXIII jalatti walitti qabamee, erga Yohaannis XXIII bara 1963 keessatti du'ee booddee mootummaa phaaphaasummaa Phaaphaasii Phaawulos VI jalattis itti fufe. Garaagarummaa adda ta'e kan maddiiwwan lamaan kana gidduu jiru beekuun barbaachisaa dha.

Golgiin duraad khaltmaa ulamjaltai “dood erh” gej nerlegddeg zuiliig тогтоох зорилготой байв. Ene ni, pap khun bol Itgeliin surgaaliig хадгалж, tailbarlan togtooh uuregtei, Chuulganiin deed zakhiragch, bagsh, malchin mun gesen utgatai. Tüünii erh medel ni dogm togtooh, surgaaliin zarlig gargah, itgel ba yos surtahuunii asuudlaar erkh medeltei medegdel hiih yavdald orshij baidag böggöod üüniig papiin endeshgüi baidal гэж нэрлэдэг. Ene ni niitiin Chuulgan deer papiin харьяалах эрх мэдлийг, tüünchlen бишоруудыг томилж, sakramentuudiig zohitsuulah, Chuulganiin захиргааг удирдах эрхийг багтаадэг.

Manni lammaffaan lammaffaa waldaa amantootaa qaama ekumeenikaalawaa ta’e keessa deebisuuf ture. Lammileen sun yaada isaanii keessatti kallattiidhaan walfaallaa turan. Lammanni jalqabaa kan sirna eegsisaa ture, lammataadhaan kan bilisa ba’ummaa deeggaru sanaan mormame. Gareewwan lamaan sun akkuma halkanii fi guyyaa adda adda turan; raajii iccitiwwan Fatimaa sadanitti ramadame immoo waraana keessaa kan lammilee lamaan kanaan sirriitti bakka buufame adda baasa.

Raajii kun garee angafummaa Phaawus IX’n bakka bu’ame ol kaasu, isa “phaaphaasii adii,” yookaan “phaaphaasii gaarii,” yookaan “episkooppii gaarii” jedhamee waamamuun bakka bu’ame akka ta’e adda baasa; gareen biraa immoo, kan Vaatican II wajjin walqabatu, “phaaphaasii gurraachaa,” yookaan “phaaphaasii hamaa,” yookaan “episkooppii hamaa” jechuun bakka bu’ama. Falmiin yaad-rimeewwan mootummaa lamaanii yeroo ati gara iddoo qulqulluu dinqii Faatimaa, Faatimaa, Poorchugaal daawwattu keessatti bakka bu’amee mul’ata. Yeroo seentu, karaa miilaan itti seename sun gama tokkoon siidaa phaaphaasii gurraachaa, gama biraatiin immoo phaaphaasii adii gidduutti qophaa’eera.

Kanaaf, inni kun dhaala nama dhuma irratti kitaabichi “phaaphaasii Hitler” jedhee ibsu ta’uuf deemu keessaa tokko ta’a; jechuunis, bu’uurri isaa walitti hidhamuun qabsoo ammayyummaa (mooticha kibbaa) fi ol’aantummaa phaaphaasii (mooticha kaabaa) gidduutti geggeeffamu keessa jira.

Barreeffamni kita ilaalu, barreessaan kitaaba nuti ilaallu kun Katoolikii maqaa gaarii qabu ture; kaayyoon isaa inni ifatti ibses immoo, paappaasii yeroo Waraana Addunyaa 2ffaa bulchaa ture Hitleriin, Naazotaatiin deggarameera, yookaan xureeffamuu guddaa Yihudootaa fi kanneen biroo irratti raawwatame keessatti yakka itti gaafatamummaa kamiyyuu qaba jechuun dhiyaate irratti ifa kaa’uuf ture. Yommuu Cornwell abbaa akaakayyuu Pius XII, namicha harka mirgaa ta’ee Gumii Vaatican Iffaa hundeesse sana ilaallatutti dubbatu, seenaa wal’aansoo mootota kibbaa fi kaabaa gidduu jiru sun keessatti seenaa sana keessatti hojii irra oolaa jira. Yommuu warri “Republicanism” jedhamu fincila isaanii Xaaliyaan ga’aniitti, waggaa tokkoo yeroo ta’eef, Xaaliyaanonni Pius IX magaalaa Roomaa keessaa ari’an; yeroo sanaa jalqabee immoo, inni deebi’ee boodallee, wanti paappaasonni yeroo hunda qabatan lafa ekaara dhibba tokkoo fi kudhan qofa, kan Vatican City jedhamuun beekamu ture.

Karaan inni gara Vaatiiqaanitti deebi’uu danda’e tokkicha illee gargaarsa loltoota Faransaayii fi liqii Rothschildoota irraa argameen, baankota Yihudootaa maqaa hamaa qaban sanaan ture. Yeroo waraana addunyaa lammaffaa keessa hirmaannaa Phaaphaasummaa keessatti Holokaastii sirriitti

hubachuuf, erga Kiristoos fannifamee booddee ilaalchi Awurooppaan Yihudoota irratti qabdu bu'uuraa tokko tokko hubachuun barbaachisaa dha. Kitaabni kun mormii Yihudootaa fi sanyii irratti jibbiinsi ilaalcha lama adda ta'an akka ta'an ni ibsa; jibbiinsi Hitilaar Yihudoota irratti qabus kan sanyummaa irratti hundaa'e ture, sababiin isaas Hitilaar Yihudoota akka garee namaa gadi aanaa ta'etti ilaala ture; yeroo mormiin Yihudootaa immoo Yihudoonni Waaqayyoon ajjeesan jedhuun isaan jibbuudha. Isaan tokkoo fi isuma tokko ta'an iyyuu ta'an, yookaan dhuguma isaanii lamaan gidduutti garaagarummaan jiraatu iyyuu jiraatu, dhugaan haala rakkina Yihudootaa hubatamuu malu dha.

Fakkeenyaaf, Ameerikaa keessatti yeroo ammaatti yoo jedhuun “ghetto” fayyadaman, namoonni baay'een hiika isaa akka kutaa magaalaa hiyyeessaa fi diigamaa ta'etti yaadu. Garuu jechi “ghetto” jedhu jalqabatti kutaa magaalaa tokkoo, addumaanis Venice, Xaaliyaanii keessatti, bakka Yihudoonni bara Giddugaleessaa keessa akka jiraatan dirqisiifaman agarsiisa ture. Ghettoon jalqabaa Venice keessatti bara 1516 hundeeffame; yeroo mootummaa Veeneeshiyaan Yihudoota kutaa magaalichaa addaan murtaa'e tokko keessatti, kan “geto nuovo” (warshaa haaraa) jedhamuun beekamu keessatti qubachiise; kunis dhuma irratti ghetto jedhamuun beekame.

Awurooppaa keessatti yeroo Giddugaleessa keessa, Yihudoonni bakka isaan jiraachuu danda'an irratti daangeffamoo turan; akkasumas hojiiwwan ogummaa isaan hojjechuu dandeessan irrattis daangeffamni irra ture. Daangeffamoonni sun hiika durii anti-Semitiisimii irratti hundaa'anii turan; innis amantii Yihudoonni Waaqayyoon ajjeesan jedhu, akkasumas rakkooleen isaanii itti aansuun dhufan hundinuu hojii ofii isaanii irraa akka isaanitti dhufan jedhu agarsiisa.

Yeroo Giddugaleessaa keessatti, Kiristaanonni maallaqa liqeessuu yookaan liqqi irratti dhalaa fudhachuu hin dandeenye jechuun duudhaan dhaabbataa ture. Yihudoonni uggura sana irraa bilisa turan; kanaafis maallaqa liqeessuun hojiiwwan Yihudoonni hojjechuu akka danda'an keessaa tokko ta'e. Baankiiwwan Yihudootaa, akka maatii Rothschild fakkaatan, daangeffamoota seeraa hojiiwwan isaan raawwachuu akka danda'an irratti kaa'aman irraa kan ka'e, warra maallaqa jijjiiran ta'an. Pius IX gara Vaatikaanitti deebi'uuf yeroo maallaqa barbaade, aariin isaa magaalaa Roomaa irratti mootummaa gochuu dadhabuu isaatiin ka'e guddate; kunis maallaqa argachuuf gara Yihudootaatti harka diriirsuu isaatiin daran hammaate.

Pius IX Roomaa keessaa ari'amuu isaa dura, Yihudootaa fi walitti dhufeenya waldaa kiristaanaa Yihudoota wajjin qabdu ilaalchisee, gareewwan lama keessaa tokko keessatti argamu fakkaata ture. Gareewwan lamaan keessaa tokko warra, Yihudoonni wanti isaan irra ga'u kam iyyuu yoo ta'e, salphaatti waan isaan malu argachaa jiru jedhan ture; inni kaan immoo Yihudootaaf gara-laafina xiqqoo agarsiisuu irratti janjeessa ture. Pius IX erga ari'amee booda gara Vaatikaanitti yeroo deebi'e, gara-laafinni inni yeroo tokko tokko mootummaa ari'amuu isaa dura agarsiisaa ture sana deebi'ee matumaa hin mul'anne. Ari'amuu isaa dura, magaalaa Roomaa keessatti geettoo cufee ture; erga deebi'ee booddee immoo geettoo sana irra deebi'ee hundeesse, akkasumas kasaaraa maallaqaa isaa walitti deebisuu fi gurmeessuuf Yihudoota irratti gibira kaa'uu jalqabe.

ପଠୋପ ପାଇଉସ୍ IX ଡ୍ଝକର ଡାହାଣହାତ ମଣିଷ ଥିଲେ ମାର୍କଆଣ୍ଟଟୋନିଓ ପାଟଲେଲି, ଯିଏ ହିରଲରଡ୍ଝକ ପଠୋପଡ୍ଝକର ପିତାମହ ଥିଲେ। ସେ ଏକ ଅଧିବକ୍ତା ଥିଲେ, ଯିଏ ପଠୋପଡ୍ଝକକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା

ଅଧିବକ୍ତାମାନଙ୍କ ଏକ ବିଶେଷ ଶ୍ରେଣୀର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ସହି ଏକ ଉଚ୍ଚବର୍ଗୀୟ ଅଧିବକ୍ତା-ଶ୍ରେଣୀର ଅଂଶ ହଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମଧ୍ୟ ସପେରି ହଲେ, ଯିଏ ଶେଷରେ ହିଟଲରଙ୍କ ପୋପ ହବେ । ପୁସ୍ତକଟି ଯତେବେଳେ ଇଉଜନେଓ ପାଚଲେଲିଙ୍କର ପିତାମହ, ତାଙ୍କର ପିତା, ଏବଂ ତାଙ୍କର ଯୁବକାଳ ଓ ଶିକ୍ଷାର ଇତିହାସକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ସମାପ୍ତ କରେ, ସତେବେଳେ ଏହା ସହି ପଦବୀକୁ ଆଲୋଚନା କରେ, ଯାହା ପାଚଲେଲି ପୋପତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚବର୍ଗୀୟ ପାପାଳ ଅଧିବକ୍ତାମାନଙ୍କର ବଂଶଧର ଭାବେ, ଏକ ଅଧିବକ୍ତା ଥିବାରୁ, ତାଙ୍କୁ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହା ତୁଳ୍ପପତ୍ରରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିଲା, ଯେଉଁଠିକୁ “କନକରତ୍ନ” ବୋଲି କୁହାଯାଏ । 1901 ମସିହାରେ ପାଚଲେଲିଙ୍କୁ ପାପାଳ ସକ୍ରେଟେରୀଏଟ୍ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ସର କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

Paasheliin ergamaa sabootaaf ta'e. Raajii keessatti Paasheliin qabxii quunnamtii seeraa ta'ee, ejja mootota lafaa fi paaphaasummaa gidduutti raawwatame guutummaatti xumure. Bara 1903 keessa, Phaayus X paaphaasii ta'ee gonfame. Battalumatti inni "summii sammuu" kan "walitti dhufeenya dhugaa dhabuu fi shakkii" uumu irratti weerara jalqabe. Namni tattaaffii Phaayus X "ammayyummaa" balleessuuf godhe hogganaa ture Umberto Beniignii ture; inni waajjira tokko keessatti Paashelii wajjin hojjetaa ture. Beniigniin yeroo tokko garee seenaa-beektota sadarkaa addunyaa ilaalchisee akkana jedhe: isaan namoota, "warraaf seenaa wanta tokko illee hin taane, garuu tattaaffii itti fufiinsa qabu, abdi kutannaan guutame, haqqisuuf godhamu qofa." "Nama gosa kanaaf qoricha tokko qofa jira: mana murtii amantii!" jedhe. Akka ilaalcha Beniigniitti, seenaa-beekaan yaada Kacaasa Faransaay irraa dhufe kamiyyuu irratti gara laafina tokko yoo mul'ise, ni ajjeefamuu qaba ture.

Benigni'n sirnaan, tajaajila paappaasummaa keessatti ministeera piroopaagaandaa geggeessaa ture; garuu iccitidhaan immoo, neetwoorkii basaasaa dhokataa tokko illee hoogganaa ture; kunis Kaatoilota "ammayyummaa" jedhamee waamamuuf gara-laafina ykn deggersa kam iyyuu qaban adda baasuuf kan qophaa'e ture; "ammayyummaan" kunis mootii kibbaatiin kan madde ture. Dhuma irratti, bara 1910 keessatti, hojii isaa irraa qajeelfamni tokko ba'e; innis hojjettoonni paappaasummaa kakuu tokko akka seenan dirqisiise; kakuun sunis Kakuu Farra-Ammayyummaa jedhama. Inni amma iyyuu hojiirra jira. Vaatiikaan keessatti hojjetamuu yoo barbaadde, yaadota ammayyummaa irratti jibba qabaachuu kee kakachuun siif dirqama; yaadota kana har'a nuti yaadota koomunizimii jechuun waamna.

Cuunfaa kitaaba Cronwell irratti, fuula duraatti akkana jechuun ibsameera: "Waggaa kudhan jalqabaa jaarraa sana keessatti, Paachalii akka abukaatoo Vaatikaanii dargaggoo ifaa ta'etti, yaada aangoo paaphaasii yeroo kamiyyuu hin argamne bocuuf gargaare; bara 1920moota keessatti immoo, Jarmanii keessatti aangoo fe'uuf haxxummaa fi doorsisa itti fayyadame. Bara 1933tti, Hitlariin michuu marii isaa isa guutuu ta'e, waliigalteenis hundeeffame; inni kunis, Kaatolikoonni hojii hawaasummaa fi siyaasaa irraa akka of qusatan jechuun, Waldaa Kaatolikii keessatti faayidaalee amantii fi barnootaa kenne. 'Fedhii isaaniiitiin' jechuun dhiifamuu siyaasa Kaatolikummaa kana Rooma irraa dirqiiin fe'ame kun, ka'umsa Naazisummaa haala mijeesse."

Yeroo walga'ii kaabineetaa Adoolessa 14, 1933 geggeeffametti, Adoolf Hitlar yaada isaa ibsee, waliigalteen Pacelliin Naaziiwwan waliin qopheesse, kan Jarmaniif kenne, "naannoo amantaa... qabsoo guddachaa jiruu Yihudoota addunyaa maraa irratti geggeeffamu keessatti" uume jedhe.

Kitaabni Cornwell katolikoota biratti sirriitti fudhatama hin arganne; isaanis ragaa agarsiisu kan Pacelli sababaa guddaa Hitler aangoo irratti ol-ba'uu danda'e ta'uu isaa fudhachuu didan, sababiin isaas Jarmaniin biyya baay'inaan katolikoota qabdu turte. Pacelli waliigaltee tokko raawwatee ture; kunis manneen maxxansaa Katolika, dhaabbilee oduu Katolika fi manneen barumsaa Katolika bara 1933 irraa eegalee waa'ee kallattii Hitler homaa akka hin dubbanne dhowwe. Kitaabichi ilaalcha ifatti Yihudoota irratti jibbaa qabu kan Pacelli hordofa; inni sana booddee yeroo Lola Addunyaa Lammaffaa keessa phaaphaasii ta'e. Yoo xiqqaate wantoonni sadii maddoota seenaa amanamoo baay'ee ta'an irraa kitaabicha keessatti hundeeffamanii mirkanaa'uu danda'u.

Inni jalqabaa mootota kaabaa fi mootota kibbaa ti; akka Daani'el boqonnaa kudha tokko keessatti ibsameetti. Loltuu sana keessatti diinonni isaanii Kaatooleekummaa fi ateesimii walitti dhaabbatan, jechuunis paappaasii fi Komiyuunizimii walitti dhaabbatan. Qabxiin inni biraan immoo yeroo Lola Addunyaa Lammaffaa keessatti paappaan ateesimii irratti akka waraana bakka isaa ta'utti Naazizimii fayyadame; akkuma bara 1989 immoo ateesimii USSR irratti akka waraana bakka isaa ta'utti Pirootestaantizimii gantuu fayyadame sanaa dha. Kitaabichi akkasumas caasaa raajii keessaa fi alaa kan ergaawwan seexana irraa, dinqii Faatimaa irraa ba'an keessatti mul'ate ni adda baasa.

Lolni daangaa Raafiyaa, isa Daani'el boqonnaa kudha tokko lakkoobsa kudha tokkoo fi kudha lama keessatti bakka buufame, lolicha daangaa yeroo ammaa Yuukireen keessatti adeemsifamaa jiru bakka bu'a. Lolni durii sun lola ho'aa ture; inni lammaffaan immoo lola ergamaa lammaffaa dha, kan keessatti loltoonni ergamanii hirmaatan walitti bu'iinsa du'aaf nama saaxilu keessa jiran. Raafiyaan lola daangaa akka isa mootii kaabaa fi mootii kibbaa gidduu jiru adda baasti; garuu raajiiwwan, hamma seerri Dilbataa dhiheeniyatti dhufu sanatti, sagaagaltuun Xiirros ni irraanfatanti, Iizaabel Samaariyaa keessa jirti, Herodiyaas immoo ayyaana dhaloota mootummaa Heroodis ni darbite jechuun barsiisu. Dhugaa-baatonni sadan kun waa'ee gahee mootii kaabaa seenaa yeroo ammaa keessatti qaban ni mul'isu; jechuun ishee duubbee keessaa hidhatawwan harkisaa jirti. Lolawwan ho'aan adeemsifaman, lolawwan ergamaan geggeeffaman, fi lolawwan qabbanaan raawwataman, yeroo isheen irraanfatamte sanatti, loltoota isheen ergiteen raawwatamu.

Raashiyaan mootii kibbaa ti; yeroo ammaa immoo waraana daangaa irratti adeemsifamu keessatti hirmaachaa jirti; waraanni kunis addunyaa Dhihaa keessatti warra addunyaawotaatiin, keessumaa Ameerikaa keessatti Demokratoota fooyya'oo fi RINO (maqaa qofaatiin Republikaanota ta'an) Republikaanotaatiin maallaqaan deggaramaa jira. Yeroo Ameerikaan Daani'el boqonnaa kudha tokko lakkoofsa afurtama keessatti akka raayyaa bakka-bu'aa mootii kaabaa keessaa bakka buufamtu, amala ishee lamaan raajii keessatti mul'atan humna waraanaa fi humna maallaqaa dha. Ameerikaan hojiiuma walfakkaataa kan bara 1989 hojjette Yukireen keessatti raawwachaa jirti; jechuunis Raashiya irratti Phaaphaasii gargaaraa jirti; raayyaan bakka-bu'aa lafa irratti Yukireen ittisaa jirus deeggartoota Naazii keessaa hamma guutamee waan ta'eef, miidiyaan idilee illee isa mormuu hin danda'u. Roomiin amma raayyoota bakka-bu'aa isheen waraana hoo'aa kan Waraana Addunyaa Lammaffaa ta'e keessatti, akkasumas bara 1989tti itti fayyadamte sanaanuma, Raashiya irratti waraanuuf fayyadamaa jirti. Kitaaba kana dubbisaa: Hitler's Pope, the Secret History of Pius XII.

Nuti itti aanu keessatti qorannoo kana itti fufna.

“Akka kanumaatti, yeroo Waaqayyo seenaa waldaa dhaloota fuulduraatiif Yohaannis isa jaallatamaa tureef ifa godhuuf jedhu, ‘Isa Ilma namaa fakkaatu’ jechuun, ibiddoowwan ibsaa gidduu keessa deddeebi’aa jiru isa mul’isuudhaan, kanneen waldoota torban agarsiisan sana gidduutti, Fayyisaa ummata Isaa irratti fedhii fi kunuunsa qabuuf isaaf mirkaneessa kenne. Utuu Yohaannis waldaa humnoota lafaa wajjin qabsoo guguddaa isa dhumaa keessa jirtu argisiifamuufii, injifannoo fi bilisummaa warra amanamoo isa dhumaa ilaaluufis hayyamameef. Inni waldaan bineensaa fi fakkeenya isaa wajjin walitti bu’iinsa du’a fide keessa galfamtee, waaqeffannaan bineensichaas adabbii du’aatiin dirqama taasifamee akka jiru arge. Garuu inni aaraa fi hollacha lola sanaa bira darbee yeroo ilaalu, Tulluu Xiyoon irratti Hoolicha wajjin tuuta tokko arge; isaan mallattoo bineensichaa iddoo qabaatanitti, ‘maqaa Abbaa isaanii adda isaanii irratti barreeffame’ qabaniiru. Ammas inni ‘warra bineensicha irratti, fakkeenya isaa irratti, mallattoo isaa irratti, lakkoobsa maqaa isaa irrattis injifannoo argatan’ galaana geejjibaa irra dhaabatanii, ‘sibila muuziqaa Waaqayyoo qabatanii’ faarfannaa Musee fi Hoolichaa faarfachaa jiran arge.”

“Barnoonni kun bu’aa keenyaatiif dha. Nuyi amantii keenya Waaqa irratti jabeessinee dhaabuu qabna; yeroo lubbuu namaa qoru tokko nu dura dhi’oo jira. Kiristoos, Tulluu Ejersaa irratti, murtiiwwan sodaachisoo dhufaatii isaa lammaffaa dura dhufan irra deebi’ee dubbate: ‘Waraanaa fi oduu waraanaa ni dhageessu.’ ‘Sabni saba irratti ni ka’a, mootummaa immoo mootummaa irratti; beelli, dha’ichi, fi kirkirri lafaas iddoowwan garaagaraatti ni ta’a. Kun hundinuu jalqaba gaddaa ti.’ Raajiiwwan kun yeroo Yerusaalem diigametti guutamuu gartokkee argatan iyyuu, guyyoota dhumaa irratti hojii irra oolmaa isaanii caalaatti kallattiidhaan qabu.”

“Nuyi taateewwan gurguddaa fi ulfaatoo ta’anitti seenuuf balbala irra dhaabanneerra. Raajii saffisaan raawwatamaa jira. Gooftaan balbala irra jira. Yeroon dhiyoo keessatti kan warra jiraatan hundumaaf fedhii guddaa fi nama liqimsu nu dura banamu tokko ni jira. Falmiiwwan yeroo darban keessaa deebi’anii ni kaafamu; falmiiwwan haaraanis ni ka’u. Haalli addunyaa keenya keessatti raawwatamuuf jiru ammallee illee hin abjootamne. Seexanni karaa ergamtoota namootaatiin hojjechaa jira. Warri mootummaa heera jijjiiruufii seera kabaja Dilbataa dirqisiisu mirkaneessuuf tattaafatan bu’aan isaa maal akka ta’u baay’ee hin hubatan. Qormaanni guddaan amma iyyuu nutti dhihaateera.

“Garboonni Waaqayyoo garuu yeroo rakkoo guddaa kanaatti of irratti amanachuu hin qaban. Mul’ata Isaayaasiif, Hisqi’eliif, fi Yohannisitti kenname keessatti, samiin hojiiwwan lafa irratti raawwatamaa jiran wajjin hammam walitti dhiyeenyaan wal qabate akka jiru, akkasumas warra Isaaf amanamoo ta’an irratti kunuunsi Waaqayyoo hammam guddaa akka ta’e ni argina. Addunyaan bulchaa malee miti. Sirni wantoota dhufuuf jiran harka Gooftaa keessa jira. Ulfinni samii qooda biyyoota lafaa, akkasumas dhimmawwan waldaa Isaa, ofii Isaatiin eegumsa jalatti qaba.” Testimonies, volume 5, 752, 753.